

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ ІМ. ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор

_____ Ю.І.Якименко
(підпис) (ініціали, прізвище)

« ____ » _____ 2017 р.

**БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ
ТА ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ**

ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

підготовки бакалаврів

з природничих наук, соціально-гуманітарних та ІКТ спеціальностей університету

Ухвалено методичною радою
університету

Протокол від _____ 2017 р. № _____

Заступник голови методичної ради

_____ (підпис) _____ (ініціали, прізвище)

« ____ » _____ 2017 р.

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

<u>Зав. кафедри, д.т.н., професор Левченко Олег Григорович</u> (посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові)	_____
<u>Старший викладач Землянська Олена Василівна</u> (посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові)	_____
<u>Доцент, к.т.н., доцент Праховнік Наталія Артурівна</u> (посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові)	_____
<u>Доцент, к.т.н., доцент, Полукаров Олексій Ігорович</u> (посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові)	_____
<u>Старший викладач Пятова Анжела Вячеславівна</u> (посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові)	_____

Програму затверджено на засіданні кафедри охорони праці промислової та цивільної безпеки
(повна назва кафедри)

Протокол від « 22 » лютого 2017 року № 5

Завідувач кафедри

_____ О.Г.Левченко
(підпис) (ініціали, прізвище)

«____» _____ 2017 р.

Вступ

Програму навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності та цивільний захист»

(назва навчальної дисципліни)

складено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів

(назва ОКР)

всіх спеціальностей університету з природничих наук, соціально-гуманітарних та ІКТ на основі Кодексу цивільного захисту України, Кодексу законів про працю, Законів України: «Про охорону праці» від 14.10.1992 № 2694-ХІІ (поточна редакція – 05.04.2015), «Про затвердження Загальнодержавної соціальної програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища на 2014-2018 роки» від 04.04.2013 № 178-VII (поточна редакція – 01.01.2015), «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003 № 964-IV (поточна редакція – 07.08.2015); Постанов Кабінету міністрів України: «Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях» від 26.06.2013 № 444, «Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту» від 09.01.2014 № 11, Розпорядження Кабінету міністрів України «Про затвердження плану основних заходів цивільного захисту на 2016 рік» від 06.04.2016 № 269-р, Листа Міністерства освіти і науки України та Державної служби України з надзвичайних ситуацій від 05.02.2015 № 1/9-55/02-1645/12 «Про заходи безпеки на можливі ризики виникнення надзвичайних ситуацій, терористичних актів, диверсій, мінування», Типового положення «Про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці» (НПАОП 0.00-4.12-05).

Навчальна дисципліна належить до циклу базової підготовки.

Предметом навчальної дисципліни є законодавчі, нормативно-правові, соціально-економічні, інженерно-технічні та санітарно-гігієнічні основи безпеки життєдіяльності, охорони праці та цивільного захисту.

Міждисциплінарні зв'язки: У структурно-логічній схемі дисципліна «Безпека життєдіяльності та цивільний захист» вивчається на етапі підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр і є дисципліною, що використовує досягнення та методи фундаментальних та прикладних наук, та основних дисциплін циклу професійної та практичної підготовки. Це забезпечує можливість викладання дисципліни з урахуванням професійної орієнтації майбутніх фахівців.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Мета навчальної дисципліни.

Мета навчальної дисципліни: набути студентом, знань, умінь, навичок та компетенцій для здійснення професійної діяльності за спеціальністю з обов'язковим дотриманням вимог безпеки і стандартів з охорони праці, використанням останніх досягнень науково-технічного прогресу та міжнародного досвіду безпеки, збереження життя, здоров'я та працездатності; сформуванню у студентів відповідальності за особисту та колективну безпеку у повсякденних умовах та під час надзвичайних ситуацій і воєнного стану, з урахуванням особливостей майбутньої професійної діяльності на первинній посаді.

Засвоївши програму навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності та цивільний захист» бакалаври у відповідних напрямках підготовки, повинні бути здатними вирішувати професійні завдання та володіти наступними компетенціями:

- використовувати положення законодавчих актів та нормативно-правових документів у своїй діяльності;
- ідентифікувати шкідливі і небезпечні чинники в оточуючому середовищі;
- оцінювати санітарно-гігієнічні умови, ризики і рівень безпеки праці;
- вміти діяти в умовах надзвичайних ситуацій (НС) у межах своєї компетенції на первинній посаді;
- володіти основними методами збереження життя, здоров'я та працездатності.

1.2. Основні завдання навчальної дисципліни.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності та цивільний захист» студенти після засвоєння кредитного модуля мають продемонструвати такі результати навчання:

знання:

- законодавчих, нормативно-правових, нормативно-технічних та санітарно-гігієнічних основ з безпеки життєдіяльності, охорони праці та цивільного захисту;
- сучасних проблем і головних завдань безпеки;
- базових положень пожежної безпеки;
- порядку дій в умовах НС та військового стану;
- способів захисту від впливу небезпечних факторів викликаних НС;
- методів збереження життя, здоров'я та працездатності;
- методів локалізації та ліквідації НС.

уміння:

- ідентифікувати та класифікувати небезпеки оточуючого середовища;
- обирати і використовувати засоби колективного та особистого захисту;
- володіти базовими методами профілактики професійних захворювань в межах обов'язків на первинній посаді;
- надавати першу долікарську допомогу;
- надавати допомогу та консультації з практичних питань безпеки та захисту у НС.

досвід:

- оцінювання небезпечних, шкідливих та уражаючих чинників та їх впливу на здоров'я людини;
- оцінювання ергономічних показників робочого місця;
- оцінювання уражаючих факторів під час НС та їх вплив на здоров'я людини;
- проведення евакуаційних заходів.

2. Структура навчальної дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності та цивільний захист» відводиться 60 годин/2 кредита ECTS, вона складається з одного кредитного модулю.

Рекомендований розподіл навчального часу

Форма навчання	Кредитні модулі	Всього		Розподіл навчального часу за видами занять				Семестрова атестація
		кредитів	годин	Лекції	Практичні (семінарські) заняття	Лабораторні роботи (комп'ютерні практикуми)	СРС	
Денна	1	2	60	18	18	–	24	залік
Заочна	1	2	60	6	2	–	52	залік

3. Зміст навчальної дисципліни

Вступ

Розділ 1. Безпека життєдіяльності, як базова концепція сталого розвитку

Модель життєдіяльності людини. Теоретичні основи безпеки життєдіяльності. Безпека людини, суспільства, національна безпека. Культура безпеки як елемент загальної культури, що реалізує захисну функцію людства.

Методологічні основи безпеки життєдіяльності. Системний підхід у безпеці життєдіяльності. Таксономія, ідентифікація та квантифікація небезпек. Класифікація

небезпек. Види небезпек. Критерії переходу небезпечної події у надзвичайну ситуацію (НС). Показники класифікаційної ознаки НС та їх порогові значення.

Види природних небезпек які можуть призвести до надзвичайної ситуації. Небезпечні геологічні процеси і явища які призводять до НС. Негативний вплив на життєдіяльність людей та функціонування об'єктів економіки в умовах проявів уражаючих факторів небезпечних метеорологічних явищ. Небезпечні гідрологічні процеси і явища які призводять до НС. Пожежі у природних екосистемах. Біологічні небезпеки.

Безпека в системі «людина-техніка-середовище». Види техногенних небезпек які можуть призвести до надзвичайної ситуації. Небезпечні події на транспорті та аварії на транспортних комунікаціях з екологічними наслідками.

Види соціально-політичних небезпек які можуть призвести до надзвичайної ситуації. Глобальні проблеми людства. Соціально-політичні конфлікти з використанням звичайної зброї та засобів масового ураження. Види тероризму, його первинні, вторинні та каскадні вражаючі фактори. Збройні напади, захоплення й утримання об'єктів державного значення. Дії при виявленні підозрілих та вибухових пристроїв у багатолюдному місці. Викрадення зброї та небезпечних речовин з об'єктів їх зберігання, використання, переробки або під час транспортування. Класифікація об'єктів, що підлягають захисту від терористичних дій.

Вплив сучасних інформаційних технологій на здоров'я людини та безпеку суспільства. Маніпуляція свідомістю. Корупція та криміналізація суспільства. Розрив у рівні забезпечення життя між різними прошарками населення. Шкідливі звички, соціальні хвороби та їх профілактика. Види злочинності як фактору небезпеки.

Поняття та різновиди натовпу. Поводження людини в натовпі. Психологічна стійкість людини та її роль у забезпеченні безпеки. Психофізіологічні чинники потенційної небезпеки тимчасової та постійної дії.

Державна система моніторингу та прогнозування надзвичайних ситуацій України. Ризик, як кількісна оцінка небезпек. Загальний аналіз ризику і проблем безпеки складних систем. Методичні підходи до визначення ризику. Методи оцінювання ризиків. Індивідуальний та груповий ризик. Концепція прийнятного ризику. Рівні ризику. Визначення базисних подій. Ідентифікація ризику. Розробка ризик-стратегії з метою зниження вірогідності реалізації ризику і мінімізації можливих негативних наслідків. Застосування у розрахунках ризику імовірнісних структурно-логічних моделей. Вибір методів та інструментів управління виявленим ризиком.

Важливість надання першої долікарської допомоги для збереження здоров'я та життя постраждалого. Теоретичні основи першої долікарської допомоги. Класифікація травм в залежності від виду діяльності постраждалого, за ступенем важкості, в залежності від факторів що впливають, за формою прояву. Загальні принципи надання першої долікарської допомоги.

Розділ 2. Охорона праці, як запорука збереження здоров'я та працездатності

Охорона праці як складова безпеки життєдіяльності. Теоретичні основи охорони праці. Законодавство України про охорону праці. Принципи державної політики в галузі охорони праці. Система державного управління і нагляду за охороною праці. Критерії безпеки для працівників. Вимоги щодо забезпечення оптимальних чи допустимих умов праці. Права на охорону праці під час укладання трудового договору. Охорона праці жінок, неповнолітніх, людей з обмеженими можливостями.

Система управління охороною праці на підприємстві (СУОПП). Служба охорони праці підприємства. Комісія з питань охорони праці підприємства. Регулювання питань охорони праці у колективному договорі. Громадський контроль за станом охорони праці в організації. Атестація робочих місць за умовами праці. Інструктажі з питань охорони праці. Обов'язки працівника щодо додержання вимог нормативно-правових актів з охорони праці. Відповідальність посадових осіб та працівників за порушення законодавства про охорону праці.

Ергономіка робочого місця. Освітлення робочого приміщення. Класифікація систем освітлення. Нормування освітлення, розряди зорової роботи. Загальний підхід до вибору та оцінки систем освітлення. Нормування температурного режиму та вологості у робочому приміщенні. Види вентиляції. Природна вентиляція. Системи штучної вентиляції. Нормативні гігієнічні вимоги до параметрів виробничого середовища приміщень з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин (ВДТ ЕОМ) та персональними електронно-обчислювальними машинами (ПЕОМ). Загальна класифікація засобів індивідуального захисту (ЗІЗ) і вимоги до їх використання. Фактори, які впливають на ефективність праці.

Електробезпека робочого місця. Причини ураження людини електричним струмом. Дія електричного струму на організм людини. Чинники, що впливають на наслідки ураження електричним струмом. Напруга дотику та кроку. Основні заходи електробезпеки.

Основи фізіології праці. Завдання і зміст гігієни праці та виробничої санітарії. Чинники, що визначають санітарно-гігієнічні умови праці. Основні причини професійних захворювань офісних працівників. Наслідки сидячої роботи. Наслідки роботи за ВДТ ЕОМ та ПЕОМ. Профілактика професійних захворювань. Відшкодування шкоди у разі ушкодження здоров'я працівників або у разі їх смерті.

Законодавчо-нормативна база в галузі пожежної безпеки. Державний нагляд у сфері пожежної безпеки. Загальні принципи організації пожежної безпеки на підприємстві. Загальні поняття про основи теорії розвитку та припинення горіння. Небезпечні для людини фактори пожежі. Пристрої виявлення та гасіння пожеж. Вибір та використання первинних засобів пожежогасіння. Дії персоналу під час виникнення пожежі. Система евакуації. Відповідальність за порушення вимог законодавства з питань пожежної безпеки.

Розділ 3. Цивільний захист населення і територій

Законодавчі та нормативно-правові основи цивільного захисту. Теоретичні основи цивільного захисту. Суб'єкти забезпечення цивільного захисту. Основні принципи здійснення цивільного захисту. Єдина державна система цивільного захисту (ЄСЦЗ). Головні завдання та структура ЄСЦЗ. Органи управління ЄСЦЗ, їх функції та повноваження. Режими функціонування Єдиної державної системи цивільного захисту.

Сили цивільного захисту. Об'єктові і територіальні формування цивільного захисту. Добровільні формування цивільного захисту. Залучення Збройних Сил України, інших військових формувань та правоохоронних органів спеціального призначення для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.

Права та обов'язки громадян України у сфері цивільного захисту. Загальні принципи навчання та підготовки населення до дій в умовах НС. Система інструктажів з ЦЗ. Програми підготовки населення до дій у НС.

Міжнародне співробітництво у сфері цивільного захисту.

Класифікація надзвичайних ситуацій за причинами походження. Державна служба України з надзвичайних ситуацій (ДСНС України). Рівні надзвичайних ситуацій за масштабами територіального поширення та обсягами заподіяних або очікуваних збитків. Категорії об'єктів господарювання за рівнем загрози техногенного, природного та терористичного характеру та ступенем їх захищеності.

Надзвичайні ситуації природного характеру та їх наслідки. Види НС природного характеру. Негативний вплив на життєдіяльність людей та функціонування об'єктів економіки в умовах проявів уражаючих факторів природного характеру.

НС геологічного характеру. Землетрус. Основний вражаючий фактор та параметри землетрусу. Шкала Ріхтера. Характеристика зон руйнувань в осередку ураження. Фази проявлення наслідків землетрусу. Попередні заходи захисту, моніторинг. Правила поведінки населення під час землетрусів.

НС метеорологічного характеру. Шкала Бофорта. Осередки ураження. Дії людей під час бурі, урагану.

НС гідрологічного характеру. Повінь. Класифікація повеней за причинами виникнення. Характеристика зон затоплень, які виникають під час повіні. Заходи з мінімізації небезпечних наслідків, які запроваджуються завчасно та у разі загрози затоплення. Заходи щодо захисту населення при катастрофічних затопленнях.

НС при пожежах у природних екосистемах. Уражаючі фактори природних пожеж, характер їх проявів та наслідки. Основні способи гасіння. Захист людей і матеріальних цінностей в зоні лісових пожеж.

НС біологічного характеру. Уражаючі фактори біологічної дії. Пандемії, епідемії, масові отруєння людей. Загальна характеристика особливо небезпечних хвороб. Інфекційні захворювання тварин і рослин.

Комплекс організаційних та інженерно-технічних заходів, щодо запобігання та мінімізації наслідків НС природного характеру.

Надзвичайні ситуації техногенного характеру та їх наслідки. Види НС техногенного характеру. Промислові аварії, катастрофи та їх наслідки. Рівні виробничих аварій в залежності від їх масштабу.

Гідродинамічні об'єкти та їх призначення. Причини виникнення гідродинамічних аварій. Хвиля прориву та її уражаючі фактори. Вимоги до розвитку і розміщення об'єктів гідродинамічної безпеки. Захист цивільного населення.

Техногенні вибухи, їх фактори, вплив на людей та навколишнє середовище. Визначення категорій споруд за вибухо- та пожежною небезпекою, ступень їх вогнестійкості. Характеристика осередків ураження (ОУ) при вибухах та пожежах. Захист цивільного населення.

Класифікація небезпечних хімічних речовин за ступенем токсичності, здатності до горіння. Особливості забруднення місцевості, води, продовольства у разі виникнення аварій з викидом небезпечних хімічних речовин. Вплив часу підходу хмари забрудненого повітря на прийняття рішень по захисту населення і територій. Захист приміщень від проникнення токсичних аерозолів.

Радіаційні катастрофи. Класифікація радіаційних аварій за характером дії і масштабами. Рівні втручання у разі радіаційної аварії. Фази аварій. Характеристики зон радіоактивного зараження. Локалізація та ліквідація наслідків радіаційного ураження, дозиметричний контроль. Захист населення і територій від наслідків дії радіації. Режими захисту цивільного населення.

Завдання та обов'язки суб'єктів господарювання у сфері цивільного захисту. Структура ЦЗ на об'єкті господарської діяльності (ОГД). Заходи цивільного захисту на ОГД. Проведення об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту. Комплекс організаційно-захисних заходів. Забезпечення безпеки на підприємствах, в установах та організаціях, як складової частини сталого функціонування ОГД. Функції та обов'язки керівника ОГД і порядок дій персоналу в умовах виникнення НС.

Основні принципи та способи захисту населення та територій від надзвичайних ситуацій. Оповіщення та інформування суб'єктів забезпечення цивільного захисту про загрозу або виникнення НС. Сигнально-гучномовні пристрої та електронні інформаційні табло для передачі інформації з питань цивільного захисту в місцях масового перебування людей. Інформування у сфері ЦЗ. Правила безпечної поведінки при виникненні НС.

Використання засобів індивідуального захисту, укриття людей у захисних спорудах (ЗС). Класифікація захисних споруд цивільного захисту. Порядок створення, утримання та експлуатації захисних споруд, регламент їх використання у мирний час. Укриття населення у захисних спорудах при виникненні НС. Оцінювання надійності захисту робітників і службовців об'єкта господарської діяльності з використання захисних споруд.

Життєзабезпечення постраждалих на маршрутах евакуації та в місцях розміщення евакуйованого населення. Заходи з евакуації на державному, регіональному, місцевому, об'єктовому рівні. Органи управління які приймають рішення про проведення евакуації. Види евакуації в залежності від особливостей НС. Обов'язкова евакуація. Загальна евакуація.

Категорії населення, для яких проводиться часткова евакуація. Евакуація тимчасова або безповоротна. Організація та проведення евакуаційних заходів.

Медичний захист, забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення у разі загрози та виникненні НС. Суб'єкти, які забезпечують здійснення заходів медичного захисту населення. Медицина катастроф. Заходи для недопущення негативного впливу на здоров'я населення шкідливих факторів навколишнього природного середовища та наслідків НС. Психологічний захист населення у разі загрози та виникнення НС. Медико-психологічна реабілітація постраждалих осіб.

Заходи по виявленню та оцінюванню обстановки у районі НС. Планування ліквідації наслідків НС. Керівник робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації. Штаб з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації. Організація робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій. Проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт. Локалізація та ліквідація аварій.

Життєзабезпечення постраждалих в зонах НС. Заходи безпеки спрямовані на запобігання поширенню інфекційних захворювань. Дії населення, яке опинилось в осередку інфекційних захворювань. Знезараження територій, споруд, техніки та санітарна обробка людей. Способи проведення дезактивації, дегазації та дезінфекції у районі НС.

4. Рекомендована тематика практичних занять

Метою практичних занять є поглиблення знань за окремими темами лекційного матеріалу та питань, які вивчаються самостійно; формування умінь та набуття досвіду: оцінки небезпечних та шкідливих чинників, уражаючих факторів та їх впливу на здоров'я людини, розробки ризик-стратегій з метою зниження вірогідності реалізації ризику і мінімізації можливих негативних наслідків, надання першої долікарської допомоги, проведення евакуаційних заходів. Під час проведення практичних занять створюється інтерактивне середовище, яке сприятиме розвитку у студентів творчого мислення, умінню вирішувати певні завдання на фоні навчальної обстановки, напрацюванню практичних навиків.

Рекомендується така тематика практичних занять:

1. Визначення ризику за допомогою імовірнісних структурно-логічних моделей.
2. Вплив уражаючих, небезпечних та шкідливих факторів на здоров'я людини.
3. Фактори радіаційного впливу на людину.
4. Вплив інформаційних чинників на здоров'я та безпеку людини.
5. Соціальні фактори, що впливають на життя та здоров'я людини.
6. Стресостійкість людини та її роль у забезпеченні безпеки.
7. Вплив темпераменту людини на працездатність та швидкість прийняття рішень.
8. Шкідливі звички, соціальні хвороби та їхня профілактика.
9. Рациональне харчування, як запорука збереження здоров'я.
10. Базові вміння надання першої долікарської допомоги.
11. Оцінювання параметрів та показників природного і штучного освітлення офісних приміщень.
12. Оцінка і способи забезпечення відповідності вимогам охорони праці параметрів повітря робочої зони.
13. Оцінювання параметрів роботи систем вентиляції.
14. Розрахунок систем вентиляції і кондиціювання повітря.
15. Оцінка і способи забезпечення відповідності вимогам охорони праці параметрів шуму, ультра-, інфразвуку на робочих місцях.
16. Оцінка і способи забезпечення відповідності вимогам охорони праці параметрів виробничих вібрацій.
17. Оцінювання впливу небезпек при аварії на вибухонебезпечному об'єкті. Рекомендації для цивільного населення.
18. Оцінювання радіаційної обстановки в зонах радіаційного забруднення.

Рекомендації для цивільного населення.

19. Оцінювання впливу ХНР при аварії на хімічно небезпечному об'єкті та транспорті. Рекомендації для цивільного населення.

20. Оцінювання стійкості роботи об'єкта господарської діяльності при НС.

21. Оцінювання надійності захисту робітників і службовців об'єкта господарської діяльності з використанням захисних споруд.

22. Проведення навчання з евакуаційних заходів в межах території університету.

Тематика практичних занять визначається фаховою спрямованістю за відповідним напрямом підготовки бакалаврів, обирається та наводиться у робочій навчальній програмі дисципліни «Безпека життєдіяльності та цивільний захист». При цьому допускається розширення переліку і тем практичних занять, якщо цього вимагають специфіка та особливості напряму підготовки.

5. Засоби діагностики успішності навчання

У якості засобів діагностики успішності навчання з нормативної дисципліни «Безпека життєдіяльності та цивільний захист» рекомендуються поточний контроль успішності, виконання ПР та складання підсумкового заліку.

6. Методичні рекомендації

Навчальна програма «Безпека життєдіяльності та цивільний захист» є загальною для підготовки бакалаврів всіх спеціальностей університету з природничих наук, соціально-гуманітарних та ІКТ.

При розробці робочої навчальної програми змістовна частина навчальної програми може корегуватися шляхом виключення і скорочення або включення, розширення та конкретизації окремих пунктів і питань у відповідності зі специфікою напряму підготовки майбутнього фахівця. Остаточні обсяги вивчення окремих тем дисципліни «Безпека життєдіяльності та цивільний захист», а також розподіл навчального часу за видами занять визначаються робочими навчальними планами.

У робочій навчальній програмі дисципліни завдання вивчення кредитного модулю подають у вигляді системи конкретних знань, умінь та компетенцій із зазначенням рівня їх сформованості за напрямом відповідно до освітньо-професійної програми.

Обсяги вивчення окремих тем дисципліни «Безпека життєдіяльності та цивільний захист», а також розподіл навчального часу за видами занять (лекції, СРС тощо) визначаються робочими навчальними планами, розробленими випусковими кафедрами з урахуванням форми навчання.

Робочі навчальні програми нормативної дисципліни «Безпека життєдіяльності та цивільний захист» щорічно поновлюють з урахуванням розвитку науки, техніки, культури, економіки, технологій, правової та соціальної сфер.

Кафедра «Охорони праці, промислової та цивільної безпеки» спільно з факультетами НТУУ «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського» забезпечує студентам, що навчаються за індивідуальними програмами, можливість виконання навчальних завдань за індивідуальною програмою з дисципліни «Безпека життєдіяльності та цивільний захист».

Оцінка якості засвоєння навчальної програми з дисципліни «Безпека життєдіяльності та цивільний захист» включає поточний контроль успішності студентів та складання підсумкового заліку та здійснюється у відповідності до Положення про РСО, яке встановлює особливості рейтингу з урахуванням змістовної специфіки і розподілу навчального часу за видами занять. РСО ухвалюється на засіданні кафедри охорони праці, промислової та цивільної безпеки і додається до робочої навчальної програми.

7. Рекомендована література

7.1. Основні законодавчі та нормативно-правові акти

1. Конституція України. Основний закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (поточна

- редакція – 30.09.2016) – zakon4.rada.gov.ua.
2. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 № 5403-VI (поточна редакція – 05.10.2016) – zakon2.rada.gov.ua.
 3. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 № 322-VIII (поточна редакція – 05.10.2016) – zakon5.rada.gov.ua.
 4. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X (поточна редакція – 27.07.2016) – zakon3.rada.gov.ua.
 5. Доктрина інформаційної безпеки України: від 29.12.2016.
 6. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 № 964-IV (поточна редакція – 07.08.2015) – zakon5.rada.gov.ua.
 7. Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій: Указ Президента України від 16 січня 2013 року № 20/2013 – zakon5.rada.gov.ua.
 8. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 р. № 2801-XII (поточна редакція – 01.01.2016) – zakon5.rada.gov.ua.
 9. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення: Закон України від 24.02.1994 № 4004-XII (поточна редакція – 28.12.2015) – zakon5.rada.gov.ua.
 10. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 № 1264-XII (поточна редакція – 01.01.2016) – zakon2.rada.gov.ua.
 11. Норми радіаційної безпеки України (НРБУ-97). – Київ: Відділ поліграфії Українського центру держсанепіднагляду МОЗ України, 1998. – 125 с.
 12. Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку: Закон України від 08.02.1995 № 39/95-ВР (поточна редакція – 26.10.2014) – zakon3.rada.gov.ua.
 13. Про захист людини від впливу іонізуючих випромінювань: Закон України від 14 січня 1998 р. № 15/98-ВР (поточна редакція – 29.09.2013) – К., 1998.
 14. Про затвердження Загальнодержавної соціальної програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища на 2014-2018 роки: Закон України від 04.04.2013 (поточна редакція – 01.01.2015) – zakon2.rada.gov.ua.
 15. Конвенція про основи, що сприяють безпеці й гігієні праці № 187: Міжнародний документ від 15.06.2006 № 187 – zakon5.rada.gov.ua.
 16. Про охорону праці: Закон України від 14.10.1992 № 2694-XII (поточна редакція – 05.04.2015) – zakon5.rada.gov.ua.
 17. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05.04.2007 № 877-V (поточна редакція – 01.01.2017) – zakon0.rada.gov.ua.
 18. Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції: Закон України від 02.12.2010 № 2735-VI (поточна редакція – 10.02.2016) – zakon2.rada.gov.ua.
 19. Про колективні договори і угоди: Закон України від 01.07.1993 № 3356-XII (поточна редакція – 01.01.2015) – zakon2.rada.gov.ua.
 20. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23.09.1999 № 1105-XIV (поточна редакція – 01.01.2017) – zakon0.rada.gov.ua.
 21. Про пожежну безпеку: Закон України від 17.12.1993 № 3745-XII (поточна редакція – 01.07.2013) – zakon5.rada.gov.ua.
 22. ДСТУ 2272-2006 Пожежна безпека. Терміни та визначення основних понять.
 23. ДБН В.2.5-28-2006 Природне і штучне освітлення
 24. ДСТУ OHSAS 18001:2010 Системи управління гігієною та безпекою праці. Вимоги.
 25. Реєстр нормативно-правових актів з охорони праці (НПАОП).
 26. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 № 964-IV (поточна редакція – 07.08.2015) – zakon5.rada.gov.ua.
 27. Порядок класифікації надзвичайних ситуацій за їх рівнями: Постанова Кабінету Міністрів України від 24.03.2004 № 368 (поточна редакція – 29.05.2013) – zakon3.rada.gov.ua.
 28. Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.06.2013 № 444 – zakon3.rada.gov.ua.
 29. Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту:

Постанова Кабінету Міністрів України від 09.01.2014 № 11 – zakon5.rada.gov.ua.

30. Про затвердження плану основних заходів цивільного захисту на 2016 рік: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 06.04.2016 № 269-р – zakon2.rada.gov.ua.

31. Про заходи безпеки на можливі ризики виникнення надзвичайних ситуацій, терористичних актів, диверсій, мінування: Лист Міністерства освіти і науки України та Державної служби України з надзвичайних ситуацій від 05.02.2015 р. № 1/9-55/02-1645/12 – document.ua.

7.2. Основна література

32. Безпека життєдіяльності. Навч. посіб./за ред. Г.П. Демиденко. – К.: НТУУ «КПІ», 2008. – 300 с.

33. Зацарний В.В., Праховнік Н.А., Землянська О.В., Зацарна О.В. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник – К.: НТУУ «КПІ» ІЕЕ, 2016. – електронне видання. URL: <http://ela.kpi.ua/kandle/123456789/18263>.

34. Безпека життєдіяльності. Конспект лекцій. Праховнік Н.А., Зацарний В.В., Землянська О.В. – К.: НТУУ «КПІ» ІЕЕ, 2015. – електронне видання. URL: <http://ela.kpi.ua/kandle/123456789/18956>.

35. Безпека життєдіяльності: Метод. вказівки до виконання практичних, індивід. робіт та домашньої контрольної роботи для студентів техн. спец./уклад.: Г.П. Демиденко, В.М. Прилепський, О.В. Землянська, та ін. – К.: НТУУ «КПІ», 2007.

36. Желібо Є.П., Заверуха Н.М., Зацарний В.В. Безпека життєдіяльності. Навч. посіб./за ред. Є.П. Желібо. 6-е вид. – К.: Каравела, 2009. – 344 с.

37. Третьякова Л.Д., Литвиненко Г.Є. Засоби індивідуального захисту; виготовлення та застосування: навч. посіб. – К.: Лібра, 2008. – 317 с.

38. Третьяков О.В., Зацарний В.В., Безсонний В.Л. Охорона праці: Навчальний посібник з тестовим комплексом на CD/за ред. К.Н. Ткачука. – К.: Знання, 2010. – 167 с. + компакт-диск.

39. Ткачук К.Н., Халімовський М.О., Зацарний В.В. та ін. Основи охорони праці: підручник. – К.: Основа, 2011. – 474 с.

40. Ткачук К.Н., Мольчак Я.О., Каштанов С.Ф., Полукаров О.І. та ін. Управління охороною праці: Навчальний посібник. – Луцьк: 2012. – 287 с.

41. Ткачук К.Н., Калда Г.С., Каштанов С.Ф., Полукаров О.І. та ін. Психологія праці та її безпеки: Навчальний посібник. – Хмельницький: 2011. – 135 с.

42. Ткачук К.Н., Филипчук В.Л., Каштанов С.Ф., Зацарний В.В., Полукаров О.І. та ін. Виробничча санітарія: Навчальний посібник. – Рівне: 2012. – 443 с.

43. Міхеєв Ю.В., Праховнік Н.А., Землянська О.В., Цивільний захист: Навчальний посібник – К.: Основа, 2014. – електронне видання. URL: <http://ela.kpi.ua/handle/123456789/18966>.

44. Цивільний захист. Конспект лекцій: Міхеєв Ю.В., Землянська О.В. – К.: НТУУ «КПІ», 2015. – електронне видання. URL: <http://ela.kpi.ua/kandle/123456789/3559>.

45. Цивільний захист. Методичні вказівки до виконання практичних робіт: Міхеєв Ю.В., Землянська О.В. – К.: НТУУ «КПІ», 2016. – електронне видання. URL: <http://ela.kpi.ua/kandle/123456789/3568>.

46. Васійчук В.О., Гончарук В.Є., Качан С.І., Мохняк С.М. Основи цивільного захисту: Навч. посібник. – Львів: 2010. – 384 с.

47. Русаловський А.В., Вендичанський В.Н. Цивільний захист: Навч. Посібн./за наук.ред. Запорожця О.І. – К.: АМУ, 2008. – 250с.